

„...ha a lélek meg akarja ismerni Istent, akkor meg kell feledkeznie magáról,
el kell veszítenie magát” (Eckhart Mester)

HAT NAPPAL PÉSZACH

ELŐTT Jézus meglátogatta barátait. Mária és Márta közölték vele, hogy a testvérük nagyon beteg, haldoklik. Két nappal később, mire Jézus odaér, Lázár már meghalt. Jézus Lázár nővéreivel és tanítványával odament a barlangszínházhoz és szavaival feltámasztotta a már erő-

sen szagló holttestet. A halott Lázár felkelt, és lebegő, foszladozó gyolcsaiban elhagyta a történetet. („És kijöve a megholt, lábain és kezein kötelékekkel megkötözve, és az orcája kendővel vala leborítva. Monda nékik Jézus: Oldozzátok meg őt, és hagyjátok menni.” Jn 11,44) Soha többet nem hallunk róla. Miközben az Evangélium egyik kiemelt helyévé válik a története, ugyanis ekkor dönt úgy a Zsidó Nagytanács, a Szanhedrin, hogy megöleti Jézust.

Muzsnay Ákos figurái foszladozó gyolcsba csavarva lebegnek a képeim évtizedek óta, egy-egy sűrített pillanatot megelevenítve. Arcuk nincs, mert az nem lényeges, hiszen az csupán az ego tükre. Ellenben a gyolcsba csavart figurák egymáshoz való viszonya annál inkább fontosnak tűnik. Muzsnay Ákos, indián nevén Fehér Sólyom, indirekt módon, a képeivel tanít, gyógyít, belső történéseket, történeteket sugall. Hogy éppúgy halott emberek vagyunk, mint Lázár, míg meg nem érint valami. (A Fény, Isten vagy az energia, mindegy!) A lényeg az érintés, amitől feltámad a halott. Nem szavakkal teszi, ahogy Jézus tette, hanem speciális imával: vöröskréttával, hidegtúvel, vagy akár aranyporral megjelenítve látomásait.

(arctalan-haiku)

a maszk helyett a tükörben nincsen már semmi
csupán a test mállik az idővel
ennyi

JÉZUS ARCA ELVEN MASZK a régi ikonokon és festményeken. Az isteni vagy az emberi arc megjelenítődése, de mindenképpen eleven. A miért megértéséhez jobb, ha ide másolnom Hans Belting egy megjegyzését: „Krisztus – ha úgy tetszik – ember mivoltában isten maszkját viselte. Képtörténeti síkon

Jász Attila 91

ARCTALAN IDŐ

Muzsnay Ákos/Fehér Sólyom

képtükrein át

a maszk fogalmának ismerete hatással volt bizonyos képek küllemének alakulására, amelyek Krisztus arcát kívánták ugyan megmutatni, ám annak csupán maszkját nyújthatták abban a teljesen kézenfekvő értelemben, hogy

92 Krisztus valódi arcáról készült, úgyszólván eleven maszknak kellett tekinteni őket.” Egy-egy jól sikerült régi festményen a mai napig elevennek érezzük ezt az ismert-ismeretlen, isten-emberi maszkot.

A megszokott témákból, ábrázolásmódokból való kizökkenés nagyon fontos. Megcsontosodott szemléletünk, szemléletmódunk gyakran zárja el előlünk a látványt. A lényegét. Hogy hirtelen meglássunk, felismerjünk valamit a világ működési mechanizmusából. Piero della Francesca *Mária a gyermek Jézussal, angyalokkal, szentekkel és Federico da Montrafeltóval* (1472, Milano, Galeria di Brera Piero) című képe is azért nagyon meghökkentő, mivel nem Jézus születése a téma, hanem születésével egyszerre ábrázolt halála. Megdöbbenünk, mit ábrázolt, mit is akart megmutatni ez a festő, ellentétben a címben ígért hagyományos témaválasztással. Valami nem szokványosat, ami neki mégis valamiért nagyon fontos. Mária ölében a gyermek Jézus halott. Linearitással megvert időszemléletünk miatt nehezen dolgozzuk fel ezt a sokkot. A kortárs költő számára ez fordítva is evidenciaként működik, Kovács András Ferenc Michelangelo *Piétájáról* írva felidézi az újszülött Gyermeket a Madonna ölében, már akkor érezve a felnőtt Megváltó halott testének súlyát, ahogy csúszik le öléből „észrevétlen /Majd ha Isten félrenéz”.

Egy nap, amikor éppen 1709-et ír Urunk,
a portugál király tekintetétől kísérvé
váratlanul levegőbe emelkedik
a jezsuita tudós, Bartolomeu Gusmáo
által megálmódott gép,

óriási lebegő gömbként, akár egy most
született égitest, ahogy alákap az éppen
felszálló meleg légáramlat, megemeli
és kiszámíthatatlan irányba sodorja,
későbbi legendák felé,

ahol elég magas lesz a mélykék, hogy
az elkövetkező néhány évszázad után
valósággá válhasson a vágy, hogy egyik
helyről a másikra levegőben lehessen
eljutni,

Gusmáo kísérletéből kiderül, a lehetőség tényleg benne volt abban a tekintetben, amely megálmodta, hogy a palota kertjében legalább három méterre emelkedjen az álmogép, majd visszazuhanjon,

93

hogy évtizedek múlva utasokkal kosarában újra emelkedjen, immár egyre magasabbra, újabb és újabb próbarepülések közben egyre tökéletesebben váljon szabaddá a fizikai és azokon túli határokon is mesze-messze átlépve.

1494 FAGYOS FIRENZEI TELÉN a tizenkilenc éves, de már roppant híres Michelangelót furcsa dologra kérte fel Toscana ura, Piero de' Medici egy tapadós hópelyhekben gazdag éjszakán. Készítsen számára hóból szobrot a palota udvarán. Húsz aranyért. A város másnap csodájára járt a szobornak. Michelangelo apja is végre büszke lehetett fiára. Mindezt életrajzírójától, Giorgio Vasaritól tudjuk. Azt viszont sajnos nem, mit is formázott meg a Michelangelo által készített hóember. A legmúlandóbb anyagból a legrövidebb életű szobrot készítette el a művészet történetének egyik legzseniálisabb figurája. A történet mégis fennmaradt. Az eltűnt mű pedig így lehetett cél, nem csupán eszköz. Pontosan, ahogy Muzsnay Ákosnál is. Nem keres alkalmakat, hogy kiállítson, nem eladásra készíti képeit, nem megélhetési művész. Alázatosan szolgál valami magasabb erőt, akár egy szerzetes.

Mindig felderülök ezen az álomszép, havas történeten. Csak Hamvas Béla tud olykor hasonló módon felderíteni, a *Karnevál*ban például azt írja: „Valaki Athénben a visítő malacot olyan pompásan utánozta, hogy híres ember lett. A másik a hírt megirigyelte, és köpenye alá igazi malacot rejtett. Most jön a vicc. Az igazi malac senkinek se tetszett, megint csak a művész tapsolták meg. Miért?, kérdi ön. Talán mert a malac nagyon is igazi volt? Vagy a művész igazibb, mint a valóság?” (Talán még Shakespeare is jót nevetett volna ezen, ha olvassa. Ha nem ő találta ki eleve az egézsét...)

Amikor az ismert görög szobrász
az ismeretlen női portréval elkészült,
és annak sugárzó, isteni szépségét
elviselni nem tudta, az orrát
94 kalapáccsal beverte,

amitől a szoborfej életszerűvé,
még gyönyörűbbé vált, és a szája
sarkában játszadozó, addig szinte
észrevétlen, archaikus mosoly
felerősödött, szinte észrevétlen.

MI IS TÖRTÉNT VALÓJÁBAN? Ennek az örök kérdésselvetésnek az egyik leg-
érzékletesebb mozgóképi ábrázolása Tarkovszkij *Sztalker*ének szobajelenete.
Belépünk-e, be merünk-e lépni a kívánságszobába. A film arról a készülődés-
ről szól, amit mindennapjainkban életnek hívunk. A szoba küszöbén való to-
porgásról. Mert aki a Zóna kívánságszobájába belép, már nem hazudhat.
A szobából nincs többé kilépés. Aki belépett, abban a szoba (élménye) örökké
benne marad. Mert nem a szoba változtatja meg az embert, hanem az az erő,
a Csoma Sándor-i elszántság, amivel képes átlépni a küszöböt (önmagát).
Muzsnay Ákos képei a küszöbön túlról tudósítanak. Nem érdeklik más, kisebb
kaliberű témák, ezért lát és láttat mindent olyan egységesen művein. Csak
az igazán nagy kérdéseket feszegeti, járja körül újra és újra meg újra, legú-
jabb hidegtűs, nagyméretű nyomatain is. Kondor Bélától megtanulta, bátran
lehet a közös ősképeket használni, igazi teremtőerő által úgyis egyedivé
válnak. Muzsnay Ákosnál minden újabb mű egy-egy újabb kérdésselvetése
ugyanannak a problémának. Valóban saját hasonlatosságára teremtett-e
minket a teremtő, azaz az emberi – korlátolt és egyben végtelen – alkotó-
erőnk képes-e valóban teremteni?

Ha nagyon akar az ember, tényleg tud repülni,
ha nagyon akar, akár nézegetheti a világot
felülről,

folyókat, mezőket, a dombtetőn templomot,
napfény széttört tükörszilánkjait a vízen,
hangyaembereket levéltutajon,

de sajnos nem ez a természetes állapota,
ezért le kell zuhannia folyton, és ebben
semmi szimbolikus utalás nincs,

léghajós angyal akartál lenni mindig úgyis,
nem?

95

MUZSNAY ÁKOS KÉPEIN az egyik legszembetűnőbb dolog, hogy figurái rendszerint arctalanok. A gondolkodó ember hajlamos lenne már-már valami át-fogóbb elméletet gyártani e felismerés mögé. Pedig a dolog egyszerű, Muzsnay Ákos vissza akar térni a reneszánsz előtti alakbrázoláshoz, hisz jól tudjuk, a reneszánsz lendületével kerülnek az archetipikus szentképek helyébe egyedi arcok, egyházi vagy világi megrendelők arcmásolatai. Felfoghatnánk akár az önarckép hihetetlen népszerűségével való szembefeszülésnek is Ákos gesztusát, vagy akár valami elvont többlettartalom megjelenítési szándékának, azáltal, hogy többnyire múmiaszerű gyolcsokba burkolt alakjainak nincsen arca. A mester maga szerényen csak ennyit mond erről: „Ez valószínűleg oda vezethető vissza, hogy nem szeretnék túlságosan konkrét lenni... az már túlon túl egyedi lenne.” Ám vigyáznunk kell az ilyen kijelentés-eivel, félrevezethetnek. Megérlelt döntésről van szó. Az arc, az ego megjelenítése helyett valamit az örök emberi dolgokból szeretne megmutatni. Ez pedig az arc, az idő megjelenítésének kiiktatásával lehetséges. Az arc helyébe az időtlent állítja. A profán helyébe a szentet. A jézusi arcot, ami nincsen, mert mindannyiunké egyben.

Lassan közeledtek az áldozati test felé az esték,
mint rendszeren, csinálták a dolgukat, azt tették,
amit kellett, a vér lassan csorgott alá, és a kés
mélyült, pontosan tudták, ez lesz az utolsó kép.

Folyóiratunk a
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM és az EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HIRKER RT. és alternatív terjesztők

Szerkesztők

JÁSZ ATTILA – Csendes Toll (főszerkesztő)
PAPP MÁTÉ (költészet rovat: mahbija@gmail.com, zene online rovat)
REICHERT GÁBOR (főszerkesztő-helyettes, kritika rovat: reichertgabor87@gmail.com)
SZÉNÁSI ZOLTÁN (próza rovat: szenazol@gmail.com)

Lapterv

SELLYEI TAMÁS OTTÓ

Munkatársak

HEGEDŰS GYÖNGYI, KAKUK TAMÁS, MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR,
SOPOTNIK ZOLTÁN, SZILÁGYI MIHÁLY

Online

PAPP MÁTÉ (felelős szerkesztő), SZŰCS BALÁZS PÉTER

Tiszteletbeli munkatársak

BARI KÁROLY, BUJI FERENC, DUKAY BARNABÁS, GERLÓCZY GÁBOR,
KELÉNYI BÉLA, KRULIK ZOLTÁN, MUZSNAY ÁKOS, TOLNAI OTTÓ, URI ASAF

Korábbi főszerkesztők: PAYER ISTVÁN, MONOSTORI IMRE

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI ÉS VÁROSI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer

Alapítva ezerkilencszázhatvankilencben

Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2836 Baj-Szőlőhegy 2722/4

E-mail: jasz.attila@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu

Előfizethető az Új Forrás szerkesztőségi címén. Előfizetési díj egy évre 5000 Ft.

ISSN 0133-5332

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.

Készült a BD Sollers nyomdájában Tatán.